

Peor: Parameters, Pessimism, and Prospect

פרשת בלק תשפ"א

NUMBERS

PARASHAS BALAK

24 / 23 - 25 / 9

²³ He declaimed his parable and said: "Who will survive when He imposes these!

²⁴ "Big ships from the coast of Kittim will afflict Assyria and afflict the other bank — but it, too, will be forever destroyed."

²⁵ Then Balaam rose up and went and returned to his place, and Balak also went on his way.

¹ Israel settled in the Shittim and the people began to commit harlotry with the daughters of Moab.

² They invited the people to the feasts of their gods; the people ate and prostrated themselves to their gods. ³ Israel became attached to Baal-peor, and the wrath of HASHEM flared up against Israel.

⁴ HASHEM said to Moses, "Take all the leaders of the people. Hang them before Hashem against the sun — and the flaring wrath of HASHEM will withdraw from Israel."

⁵ Moses said to the judges of Israel, "Let each man kill his men who were attached to Baal-peor."

⁶ Behold! a man of the Children of Israel came and brought a Midianite woman near to his brothers in the sight of Moses and in the sight of the entire assembly of the Children of Israel; and they were weeping at the entrance of the Tent of Meeting.

⁷ Phineas son of Elazar son of Aaron the Kohen saw, and he stood up from amid the assembly and took a spear in his hand. ⁸ He followed the Israelite man into the tent and pierced them both, the Israelite man and the woman into her stomach — and the plague was halted from the Children of Israel. ⁹ Those who died in the plague were twenty-four thousand.

2 Artsaall

6. In a shocking exhibit of brazenness, a Jew brought his paramour directly to Moses and the elders at the entrance of the Tent of Assembly and sinned in public view. Moses and the elders wept, because they knew that when people are swept up in a spirit of rebelliousness, any attempt to stop them will only incite them further. Therefore, they were reduced to helpless weeping (Michtav MeEliyahu).

והקה בכים — And they were weeping. They were at a loss. Moses forgot that the law regarding one who publicly violates the Torah's prohibition against cohabiting with a gentile is: קנאים פוגעין בו, a zealous one may slay him. Providence caused Moses to forget so that Phineas could act and be worthy of the blessing God gave him in verse 12. He reminded Moses of the law and Moses responded that since he, Phineas, had made it known, he should be the one to carry it out (Rashi).

Alternatively, Moses and the elders had assembled at the Tent to tearfully pray that God be compassionate and avert the plague that they expected (Ibn Ezra).

3 נבני 4

3 סנהדרין פה

הלך שבטו של שמעון אצל ומרי בן — When people from the tribe of Shimon saw that capital punishment was being meted out to other members of their tribe for participating in the idolatrous worship of Baal Pe'or, the tribe of Shimon went to Zimri ben Salu. ²⁶¹ אמרו — They are judging cases of capital punishment against members of our tribe — הן דנין דיני נקשות — and you, our leader, sit and remain silent! מה עשה — What did [Zimri] do? עמר וקיצץ עשרים — He arose and gathered twenty-four thousand Israelites and went to Cozbi, a Midianite woman. — He said to her: — Submit yourself to cohabiting with me. — וכן צנה לי אבי — and so my father ordered me: — Do not submit except to the greatest of them. ²⁷¹ אמר לה — Whereupon [Zimri] said to her: — He is also a tribal prince; — and not only that, but — he is greater than him (Moses), — שהוא גדול ממנו — and brought her to Cozbi, the daughter of Jethro, who is also a Midianite woman? ²⁸¹ At that moment the ruling that zealots may kill one who cohabits with an idolatress escaped [Moses], — and all

the people wept loudly; — and this is the meaning of that which is written: ³⁰¹ והקה בכים פתח אהל — And they were weeping at the entrance of the Tent of Meeting.

The Gemara continues to explicate the episode of Zimri and Cozbi:

Scripture states further: ³¹¹ Pinchas the son of Elazar... saw.

The Gemara asks: — What did [Pinchas] see? ³²¹

The Gemara replies: — He saw the incident involving Zimri and Cozbi and he recalled the ruling in this matter. ³³¹ [Pinchas] said to [Moses]: אחי — Brother of my father's father, ³⁴¹ did you not teach me? ³⁵¹ upon your descent from Mount Sinai: — Regarding one who cohabits with a Cuthean woman — zealots may kill him? — אמר לו — אמר לו — Let the one who reads the letter be the agent to carry out its instructions. ³⁶¹

מדוע חוטא זמרי בפומבי?

"והנה איש מבני ישראל בא, ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל, והמה בכים פתח אהל מועד" (במד' כה, ו).

בנוהג שבועלם, כשאדם רוצה לחטוא, אין הוא מחפש את הפרהסיה הגדולה ביותר. להפך: מחפש הוא את הפנעה המירבית. מה עוד, שאותו "איש" חוטא, אינו אדם שהיה כל ימיו מומר להכעיס; מדובר בנשיא שבט שמעון, מראשי הסנהדרות — לדעת רבי יוחנן, זמרי הוא שלומיאל בן צורישדי שהקריב בחנוכת המזבח (סנה' פג; במד' ו, לו) — אלא שכעת תקפו יצרו. אם כך, מדוע הוא מתקרב עם המדינית לבני שבטו? ולא די בכך, אלא גם "לעיני משה, ולעיני כל עדת בני ישראל", כלומר הסנהדרין הגדולה; כל אלה צריכים לראותו עם הגויה הזאת! ולא פחות ולא יותר, אלא "פתח אהל מועד" — הוא חייב להוליד אותה אל לב הקודש, קודם שיקח אותה לביתו! מעשה התגרות כזה, מתאים יותר לתבר ב"ליגה למניעת כפייה דתית", מאשר לאדם שהיה כל ימיו שומר תורה ומצוות. מדוע מוכרח הוא לחטוא לעיני משה וכל הסנהדרין, ובמקום המקודש ביותר?

5 R. Meak

non-Jew was not yet in effect; furthermore, Zipporah had converted to Judaism long before the prohibition became effective.] Moses was outraged and momentarily forgot what to do under this circumstance. The people who saw this began to weep because they realized that the Divine spirit had left Moses because of his anger. In the incident of the Golden Calf Moses had confronted 600,000 people, but here he faltered. However, many argue that Moses was made weak in order that Phineas could have the opportunity to come and fulfill his destiny.

Although Moses' indecisiveness was Divinely ordained, he was still held accountable for it because Hashem's demands upon the righteous are exacting [to a hair's-breadth]. As a result, Moses was punished by leaving the place of his burial hidden from men (Tanchuma).

6 Sidos Mussar

Baal Peor is one of the most revolting and disgusting forms of idol worship. The Gemara relates that those who worshiped Baal Peor would consume various laxatives and then proceed to relieve themselves before the idol. What attraction could such a disgusting form of idolatry contain for Israel?

טעמים שבעולם, אך היין עצמו היה משקה יקר ונדיר עבורם, ולא יפלא שכשמשקה זה ניתן להם בהיתר חפצו לשתותו. ואפילו חברתם עם בנות מואב, הרי באותה שעה היתה ביאת עכו"ם מותרת בצנעה.

אולם היא הנותנת, חוסר הזהירות מלחכנס למצבים של נסיונות, היא שהובילה אותם בסופו של דבר לחטא הנורא של עבודה זרה. והגם שהכל היה בהיתר, אולם שומה היה עליהם מחובת הזהירות להישמר ביותר שלא להגיע אפילו למצב המאפשר נסיונות, ולהרחיק דרכם מפתחה של עבודה זרה ועובדיה, וכמבואר בגמרא (עבודה זרה יז, ב) וענייני בתוספות (די"ה ניו"ל) שכתבו: "מכאן יש ללמוד שדרך להרחיק מפתח עבודת כוכבים כל מה שיכול משום דכתיב (משלי ה, ה) אל תקרב אל פתח ביתה, ומוקי לעיל (שם) בעבודת כוכבים".

וכפי שהיה בפרשה דין, כל שלב של חוסר זהירות גרר בעקבותיו שלב אחר, עד ששתו והשתכרו ובער בהם יצרם מבלי יכולת לעצור בתוקף התאוות, לאחר שכבר בהתחלה שתו ממי "מעין של זנות" שהלחית את טבע תאוותם.

וכשנתבונן, גם במצב זה חזינן בגדלותם, כמבואר בדברי הילקוט הנ"ל, שגם במצב של שכרות ואבדן השליטה העצמית, כשהיין בוער בו וביקש "השמיעו לי", ידעו להתגבר על שכרותם, וכשהסכימו המואביות להישמע להם בתנאי שיעבדו עבודה זרה, נרתעו ואמרו "יהודים אנחנו". ומכאן נלמד כמה גדולה חיותה יראתם מחטא, ובגבורה על אנושית בעת שהשכל מעורפל בשכרות ידעו לשלוט בנפשם ולהימנע מחטא ונתרצו לעבודה זרה רק כשבנות מואב השיבו להם "יומה איכפת לך, כלום מבקשים ממך אלא פיעור", דהיינו עבודת גנאי נ"י ברש"י כה, א, דבר שלכל בן דעת נראה לא כעבודה לעכו"ם אלא להיפך, ביזוי והשפלה.

ובודאי אילו לא היו במצב של שכרות, היו יכולים לשפוט בבהירות שכלם שמכשול עבודה זרה לפניהם. כי למרות שמעודם לא ראו דבר שכוה, ברם עצם הצעה זו שבאה על ידי בנות מואב הפרוצות, כבר אומרת דרשני, ומצריכה זהירות רבה. אולם מרוב שכרותם לא היה בהם כח ואפשרות לשקול שיקול

שכזה במאזני הדעת, ונתפתו למושכל ראשון כי אדרבה עושים הם מצוה בבוזתם את העי"ז בצורה כל כך מבישה ומשפילה.

|| ברם סופו של חטא וכוחה של טומאה, גם אם נעשתה בתנאים שכאלו, שנהיה כארס המפעפע בגופו של האדם, יורד ומרעיל ומטמא את נפשו. ועיי באור החיים (כה, א) שביאר את סמיכות הכתוב "וישתחו לאלוהיה" לכתוב "ויצמד ישראל לבעל פעור" וז"ל: "פירוש זו סיבת השתחוויתו שנצמד לבעל פעור, על דרך אומרים ז"ל (שם) שבעל פעור מאניס עובדיו". וכן מבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל (כה, א) וז"ל: "ואתחברו עמא בית ישראל בבעל פעור כמסמרא בקיסא דלא מתפרש בלא קיסמא ותקיף רוגזא דה' בישראל". וכוונתו לומר, מכיון שנכשלו פעם אחת בטעות ובאונס וללא כל מחשבה של עבודה זרה, ברם כשם שאין להוציא מסמרא בלי קיסמא, כן נדבק בנפש החטא. ולכן נאמר "ויצמד ישראל", כי גם כשרצו להוציא עצמם מטומאה זו ולעוקרה מלבבם, נשאר משחו מחקיסמים דבוק להם.

עד הסוף המר, כדברי חז"ל: "כיון שפוער אומרת לו אין אני מניחתך עד שתכפור בתורת משה רבך, שנאמר (וחשע ט, ז) המה באו בעל פעור וינזרו לבשת".

גדול עד מאוד כוחה של החטעיה ורבים הם הנסיונות הבאים על האדם מלוחו של היצר הרע המטעה את האדם להכשילו. ואפילו בבני זור דעת התקיימה האזהרה "השמרו לכם פן יפתח לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם" (דברים יא, טו) - והיינו, שהסרה מן הדרך הישרה סופה להביא לידי "ועבדתם אלהים אחרים".

ועל ההרחקה מכל אפשרות של כשלוך ציוו חכמים (שבת יג, א) ואמרו: "לך לך אמרי נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב". כלומר, הזהירות מהיין אינה רק בתוך הכרם, בשעת המעשה והפיתוי. ולכן עדיף ללכת סחור סחור סביב הכרם ולהתרחק אפילו מן הנסיון, כי לאדם אין כל בטחון שבשעת מעשה ידע לאן יובילוהו רגליו.

ונראה כי ענין שנתעלמה הלכה אין הכוונה שנשתכחה אצלם, אלא משה ואהרן בראותם את המהפכה הגדולה ובהרגישם את העלבון הנורא מחטאת בני ישראל באופן מכוער כזה שנתבלבלו המחוח ונפרצו כל הגדרים אין תורה ואין דרך ארץ, אין בושא וצניעות, עד כי נשיא ישראל אוהו מדינית בבלוריתה ומביאה לפני משה ועושה את חטאו המבוזה לפני כל עם ועדה, חשבו שבעת כזאת אי"א להזכיר ולהעלות את ההלכה לדון בשעה זו על חטאן זמעשהו של הפרט, ובשעה שכולם עוזבים ומשתחווים לבעל פעור ואוכלים זבחי מתים אין הזמן מסוגל לדון ההלכה של הפרט, והצטערו והתאבלו, ראן ובכו, אולם פנחס בראותו הוא את המעשה נזכר ההלכה ולא התחשב כלל עם המצבים רק ההלכה ברורה היתה לפניו וזאת היתה גדלותו של פנחס בזה שראה מיד במעשה זה את ההלכה.

ויש לומר שאולי זה היה גיכ שכרו של פנחס למי"ד פנחס זה אליהו שעלה חי השמימה שלא היה אצלו שום הבדל בין ההלכה והמעשה כי ידוע כי ההלכה ענין הנשמה והמעשה קשור עם הגוף ולכן התאחדו אצלו הגוף והנשמה באחד גמור והיה יכול גופו להתעלות יחד עם נשמתו.

זקנה אומרת לו בשוה, וילדה בפחות, שנים ושלשה פעמים. מכאן ואילך אומרת לו הרי אתה כבן בית, שב וברור לעצמך, וצרצורי של יין עמוני מונח אצלה, ועדיין לא נאסר יינם של נכרים. אמרו לו רצונך שתשתה כוס של יין, כיון ששתה בער בו, אמר לה השמע לי, הוציאה יראתה מתוך חיקה, אומרת לו עבוד לזה. אומר לה הרי יהודי אני, אומרת לו ומה איכפת לך, כלום מבקשים ממך אלא פיעור. כיון שפוער אומרת לו אין אני מניחתך עד שתכפור בתורת משה רבך, שנאמר (וחשע ט, ז) המה באו בעל פעור וינזרו לבשת".

הרי לפנינו מהלך ההתדרדרות של בני ישראל: השלב הראשון, הטיוח במקום שאינו ראוי, וכמו שמפרש האור החיים: "נראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות שהיתה לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל ושם נמצאו בנות מואב, והוא אומרו וישב ישראל בשטים, פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושטים הוא לשון טיולים כדרך אומרו (ועיל יא, ח) שטו העם, ופירש"י שם וז"ל אין שייט אלא לשון טיול, וזה סיבת ויחל העם לזנות".

השלב השני, שנפלו בפח שטמנו להם המואבים להעמיד בשווקים זקנות, בידעם שאילו לא כן לא יבואו בני ישראל הצדיקים והפרושים לקנות כלי פשתן בשווקיהם. ובני ישראל לא נמנעו מלטייל גם במקום זה. ומאחר שלא גדרו עצמם מלחכנס למשא ומתן עם הזקנות, כששמעו שהצעירות מוכרות את כלי הפשתן במחיר יותר זול, הלכו לקנות מהן.

ומכאן היתה הדרך לחטא קצרה, וכמובא בילקוט (שם) אופן הפיתוי: "ילדת יוצאה מבוסמת ומקושטת ומפתה אותו, ואומרת לו למה אנו אוהבים אתכם ואתם שונאים אותנו, טול כלי זה בחינם, כולנו בני איש אחד בני תרח אבי אברהם ואין אתם רוצים לאכול מזבחנו ומבישולנו, הרי לך עגלים ותרנגולים שחטו כמצוותכם ואכלו". ומתוך דברים אלו - "מיד משקתו היין, ובער בו השטן והוא נשטה אחריה".

גם בשעה שאין איסור בדבר - חובה להיזהר לא להגיע למצב של נסיון

ג. וכשנתבונן בהשתלשלות הדברים נראה כי תחילתם היתה בהיתר גמור. האכילה והשתיה ושמתם של ישראל ויצאתם לטייל, הרי אין בה כל איסור. גם כניסתם לשוק לקנות חפצים הצריכים להם, לכאורה אין בה כל איסור. ואחר כך בעת ישיבתם בסעודה עם בנות מואב, הרי כשהציעו לפניהם לשתות יין "עדיין לא נאסר יינם של נכרים". ועצם שתית היין במדבר ודאי היתה דבר נדיר עבורם, שהרי שתו רק ממי הבאר, ואף שהרגישו במים כל

4) ענין בילקו"ש (רמז רסח) וז"ל: "ויחד יתרו על כל הטובה רבי אלעזר המודעי אומר בטו... אהבאר הכתוב מדבר, אמר לו הבאר הזה שנתן לנו המקום אנו טועמים בו טעם יין חדש טעם יין ישן טעם חלב טעם דבש טעם כל המתקין שבעולם, שנאמר טובה, הטובה, כל הטובה, על כל הטובה".

14

Seen in a deeper sense, Baal Peor represents the tearing down of all moral and religious restrictions and prohibitions. Idolaters, too, had their morals manifested by their deity, and by the mode of its worship. The worshipers of Baal Peor rebelled against these very strictures, proclaiming their complete lack of recognition of any system of values whatsoever. This iconoclasm and espousal of anarchy became their very god! The more Savta showed his contempt and disrespect for Peor, the more esteemed and praiseworthy he became.

Only too well do we now understand the attraction of this idol. The allure of the ideology of permissiveness and lack of any restraints can be witnessed in contemporary society which faces an onslaught by anarchy, immorality and permissiveness.

It was precisely for this reason that Bilaam chose licentiousness as the means for bringing on Israel's plunge into the decadence of Baal Peor. The first moral restriction that humanity had set for itself was to limit promiscuous relationships. By sending the daughters of

Midian to mingle with Israel and to entice them, he succeeded in breaching the wall of the restrictions and prohibitions of the Torah. This, Bilaam knew with certainty, would culminate in the worship of Baal Peor.

This will explain the fact that even when the Torah permits something usually prohibited, such an exemption is bounded into a specific framework.

Thus the Torah, recognizing human frailty, permits a *תואר*, a gentile woman captured in war. Although the Torah sanctioned this relationship due to human weakness, it still laid down many restrictions and conditions. The purpose of these conditions is so that even the exemption granted be enclosed in a framework of restraint and should not lead to a complete dissolution of moral bonds. So, too, the *גאל הנקם*, the closest relative to a victim of murder, was permitted to avenge the blood of the victim because *כי יקם לִקְבוֹ*, because of the heated rage of the relative. Still, the Torah did not totally permit the taking of revenge, for then it would constitute a complete breakdown of the restraints to murder. Hence, certain areas were designated as *ערי מקלט*, cities of refuge, where even in moments of rage the avenger was not permitted to harm the murderer. All this, to ensure that the restraint on murder would remain. With this in mind, we may understand the verse *לא תוספו... ולא תגרעו מִמֶּנּוּ... עֵינֵיכֶם הִרְאוּ אֵת* Do not add... and do not detract... You have seen with your own eyes what God did to Baal Peor (Devarim 4:2,3).

The juxtaposition of these two verses is puzzling. What is the connection between these injunctions and what happened to Peor? How does the incident of Peor serve as a warning not to add to or detract from *mitzvos*?

The answer is that the essence of not adding to *mitzvos* or detracting from them is the breach of the guidelines laid down by the Torah and their replacement with one's own *mitzvos*.

The Torah serves as a fence to protect a person from the blandishments of this world, much in the manner of a fence surrounding a field. If one dislodges even one small section of the fence he has demolished not only that particular segment but has destroyed the entire effectiveness of the fence. One who dispenses with even one *mitzvah* of the Torah has in effect rid himself of all restraint and it is but a matter of time until the all-encompassing fence of Torah will be in shambles.

Pursuit of Honor / 259

15a

A most vivid example of this is Zimri ben Salu who was the prince of the tribe of Shimon and one of Israel's elders. He sinned with Kazbi, daughter of Tzur, king of Midian. The question arises as to how a man of his old age and stature (he was a son of Shimon) could succumb to that kind of temptation. The Gemara reveals that it was not licentiousness that lured him but rather *kavod*. Thus,

13

וכבר כתב המסילת ישרים (פרק א) שיעיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון. במשך כל חייו נמצא האדם בשרשרת בלתי פוסקת של נסיונות בכל מיני מצבים ובכל תחומי החיים. וכדי להצליח ולמלא את תכליתו לעמוד בנסיון, כל אדם באשר הוא, בן ישיבה ובעל בית, זקן וצעיר, צריך תמיד ליצור אפשרויות ולמצוא דרכים למעט בנסיון לכשזה יהיה. וכדבריו של רבי ישראל סלנטר זצ"ל שלעולם חובה להשתדל "למעט בנסיון". כי על פי רוב אדם נכשל כאשר הוא בא לידי נסיון, ואז בשעת הנסיון קשה לו מאוד שלא להמשך אחר רצונותיו והוא עלול להכנע ליצר הרע, ולכן התחבולה הראשונה שיש לנקוט בה כדי להנצל ממשול ומעוון היא לגדור גדרות ולהעמיד סייגים בעבודת ה' כך שלא יבוא לידי נסיון, ובאם יעמוד בפני נסיון ליצור תנאים שחנסיין לא יהיה גדול, וממילא הסיכויים שיוכל להצליח לעמוד בו יהיו גבוהים.

משחה 16 - פנחס - שמן - רלמ

ובעין זה היה אומר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שבאמת יש להבין איך הגיע נשיא שבט זקן ונשוא פנים לשפלות כזו, אלא שתאוות הכבוד זוהי שהעבירתו על דעתו ועל דעת קונו, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין פב.) בשעה זו הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו הן דיני דניי נפשות ואתה יושב ושותק וכו', וכיון שחש לכבודו שלא יעבירוהו מנשיאותו קם ועשה מה שעשה כדי לרצות את בני השבט ולהציל את כבודו, אבל למעשה העביר את עצמו ואת כבודו וכבוד שבטו מן העולם. וממנו למד פנחס, אם כשביל תאוות הכבוד לא עצר כח בעדו והיה מוכן לעבור עבירה גמורה בפרהסיא, בוודאי שעלי מוטלת החובה לקנא למען כבוד השי"ת ולקדש שם שמים.

15b

The tribe of Shimon came to Zimri ben Salu. They complained to him, "They [i.e., Moshe and Aharon] are judging capital punishment cases and you are inactive!"

What did he do? He gathered twenty-four thousand Israelites and went to Kazbi. He told her, "Accede to my request." She replied, "I am a princess, and my father instructed me to yield only to the greatest of them." He replied, "I too am a prince, and besides [my tribe is older] being of second birth [i.e., the tribe of Shimon], while the other [Moshe] is merely from the third [i.e., the Tribe of Levi]" (Sanhedrin 82a).

The people of Zimri's tribe aroused his ire by pointing out the honor bestowed upon others, ostensibly less worthy than himself. When Kazbi told him that she is meant to sin 'with the greatest of them,' he lunged at the 'honor!' As old and as venerable as he was, he could not resist the compulsions of *kavod* even at the price of divesting himself of all that was holy and noble in its pursuit, proving in a most incontrovertible fashion that neither age nor stature weakens one's appetite for honor and prestige.

It appears that Hashem created man with such a powerful lust for *kavod* in order that he may gain a deeper understanding of how to give *kavod* to his fellow man, honor without any limitation. As much as one must distance oneself from the pursuit of honor, one must conversely work relentlessly to provide it for someone else. All the scheming and planning that is so degrading when used for one's own advancement becomes obligatory when undertaken for the sake of

another, even to the extent of proffering imaginary honor if the circumstances warrant. This explains Hillel's endeavor to satisfy the senseless cravings of a formerly wealthy man and serve as his page.

Let every man look at himself. One knows how much *kavod* he wants and how much he needs for his happiness. To use it for oneself is perverse. Let him instead learn from this how much *kavod* he ought to give his friend.

The Holy One seized Yeravam by his cloak and told him, "Repent, and then I and you and the son of Yishai will stroll in the Garden of Eden." He asked, "Who will be first?" [Hashem] replied, "The son of Yishai." "If so, I do not want it" (Sanhedrin 102a).

Yeravam was meritorious enough to enter *Gan Eden* and was urged by God to repent and to reclaim the share of the World-to-Come which was rightfully his. Not only was he to enter *Gan Eden* but Hashem's declaration implied that indeed he, Yeravam, was to be the more prominent of the two: "I and you and the son of Yishai."

What then prompted Yeravam to ask, "Who will come first?" The answer is that Yeravam was so obsessed with his craving for glory that he had to have his preeminence spelled out to him clearly and was not satisfied with the mere knowledge thereof. Because he so blatantly expressed his insatiable drive for honor and fame, he indeed became of lesser stature than David. His lust for honor was so overpowering that he chose to forfeit his share in *Gan Eden* over an imagined slight to his honor. Indeed *kavod*, honor, has the ability to warp a man's thinking, rendering him completely irrational.

Even in *yeshivah*, one sometimes allows reason to be overpowered by the senseless dictates of *kavod*, the result being the forfeiture of many opportunities to progress. One might hesitate to ask someone to learn with him for fear of being turned down, an affront to one's pride. Similarly, one refrains from asking someone to clarify a difficult point for him because of nonsensical notions of prestige. Another factor, in the sway that *kavod* holds over man, is the insatiableness of one's appetite for it. While other passions reach a point of saturation, *kavod*, being abstract and without substance,

לזה, ולדרכנו אם היה משה רבינו מתעלה בחוט השערה אחת במדרגת הקנאות, למעלה מהמדרגות הנשגבות והנעלות שכבר זכה בהן בחטא העגל, היה זוכה לסייעתא ושמיא מיוחדת והיה נזכר בהלכה לפני פנחס, והוא היה הורג את זמרי.

התעלות זהו התרוממות מעל המצב הרוחני שבו שרוי האדם, למעלה מהדרגה

הוא היה נזכר לו היא הנקראת עו כנמר, וכפי שדייק חסמן כי גדר הענות הוא כהנמר, שאין בו כ"כ כמו הארי אבל הוא עו, ונמצא דברי מדרש מכוונים יפה, ללמדך הוא התיירץ על הדרה שבין הרישא לסיפא, כיצד תיתכן ביעה עליו לפי שנתעצל, אם כל מה שרפו היה כדי שיבוא פנחס ויטול את הראוי לו? לא ללמדך שצריך אדם להיות עו כנמר, ויחזק למעלה ממדרגתו באופן שהס"ד אליו, ומאחר שנענש על זה שלא התרומם היט השערה ממדרגתו, מכאן אתה למד מדיקק עם הצדיקים כחוט השערה!

אלא שכאן גילו לנו חז"ל, שלפעמים אשר מן השמים נגרם רפו ידיו לאיזה סיבה ותכלית, מכל מקום יש בכוחו של אדם להתרומם מעל הרפיון ולזכות, והגם שמן השמים סבבו שיבוא פנחס ויטול את הראוי לו, כי הגיע המקום והזמן של פנחס לזכות במדרגה זו אשר זכה אליה, אבל אם היה משה רבינו מתגבר מעל כוחותיו שלו, כי אז היה משה רבינו זוכה באותה מדרגה.

והנה כל מה שזכה פנחס להרוג את זמרי, הוא מפני שהוא היה הקריינא דאיגרתא כמ"ש רש"י, וירא פנחס ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, א"ל קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רומח בידו, ואם היה משה רבינו נזכר בהלכה רגע קודם, היה הוא זוכה במדרגה זו, שעם כל דרגותיו הגבוהות אשר אין לנו השגה בהן לא זכה

איתא במדרש והמה בוכים, משה עמד כנגד ס' רבוא כמ"ש ויקח את העגל אשר עשו, וכאן רפו ידיו? אלא בשביל פנחס שיבוא ויטול את הראוי לו, שזכה מכוח זה לברית כהונת עולם, ולפי שנתעצל וזכה ולא ידע איש את קבורתו, העונש בזה הוא, כי מצאנו שכלב הלך להשתטח על קברי אבות (רש"י י"ג כ"ב), שעי"ז אפשר להתדבק בענין האבות, וכן לעורר את האדם להרהר בתשובה

ולקבל משם חיזוק עצום, ואם האדם עושה זאת עם כל הפנימיות, ומבין אשר הוא עומד על קבר הצדיק ומתפלל שם, יש בידו להגיע לענינים גדולים, ולפיכך הלך כלב להתפלל על קברי אבות, וכן בכל הדורות הולכים להתפלל על קברי צדיקים, כי זכות הצדיק יכולה לסייע גם לאחר פטירתו.

ואם הדברים אמורים בקבוץ של צדיקים, כמה היה אפשר לפעול אם היה ידוע לנו קברו של משה רבינו, כמה תיקונים היה משה רבינו מתקן בכלל ישראל לאחר פטירתו, והרי מדרגתו של משה רבינו היא נצח, וכל מעשיו הם נצחיים וכמ"ש (זוהר פנחס ר"כ), שאם היה משר"ר מנחיל את ארץ ישראל, לא היה שייך חורבן וגלות לעולם, ומי שהיה נענה בתפילתו ליד קבר משה, היתה הצלתו הצלה עולמית, אלא שלא ידע איש את קבורתו.

איתא בגמרא (סוטה י"ג:), וכבר שלחה מלכות הרשעה אצל גסטרא של בית פעור, הראינו היכן משה קבור, עמדו למעלה נדמה להם למטה, למטה נדמה להם למעלה, נחלקו לשתי כתות, אותן שעומדים למעלה נדמה להם למטה, למטה נדמה להן למעלה, לקיים מה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו, והגיע לו למשה רבינו עונש זה אשר לא יוכל לפעול לאחר מיתתו, ולפי שנתעצל ולא ידע איש את קבורתו, ופלא הוא כי אם היה ראי לו שירפו ידיו, כדי שיבוא פנחס ויטול את הראוי לו, מה מקום לעונש על התעצלות.

וסיום דברי המדרש שם, ללמדך שצריך אדם להיות עו כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון קונו, מכאן אתה למד

שמדקק עם הצדיקים כחוט השערה, והנה את הדקדוק עם הצדיקים מבינים אנו שהוא שייך לענינינו, שהרי דקדק הקב"ה עם משה על העדר חוט השערה בקנאות, אבל את האלימוד שעל אדם להיות עו כנמר אינו מוכן מנין הוא נלמד ולמה הוא שייך.

היחידים שמחזקים עצמם בשעת רפיון,
הם הזוכים בשפע של הס"ד המושפע עלינו
ממרומים וכמ"ש (חגיגה ט"ו), כל אחד
ואחד יש לו ב' חלקים אחד בגן עדן ואחד
בגיהנום, וזה צדיק נטל חלקו וחלק חברו בגן
עדן, נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חברו
בגיהנום, עומדים אנו לפני בין הזמנים, אי
אפשר לנו לתאר לכמה סיעתא דשמיא ניתן
לזכות בזמן זה. (מערכי לב).

מציאים אנו לפעמים שזה שזכה לסייעתא
 דשמיא בעמקות והבנה, מכל מקום חבירו
 גדלה יותר הימנו, ע"י שעמל ומתגע יותר
 בזמן, וע"י כך זוכה לחדש את מה שנועד
 לחלקו של חבירו, כי הרי יתברך היה רצונו
 להחידוש יתגלה בעולם, ומאחר שהראשון לא
 יוכל לנצל את הסייעתא דשמיא המושפעת
 ממנו, הרי מי שזכאי לסייעתא דשמיא זוכה
 להחידוש מתגלה על ידו.

24 □ LISTEN TO YOUR MESSAGES

23

R. Frand

Most people are guilty of an extremely serious sin which the Torah (*Devarim 29:18*) describes as, "*Shalom yihyeh li ki beshrirus libi eilech.*" Loosely translated, it means, "I'm fine. Leave me alone." The Chazon Ish calls someone who displays this attitude a *beinoni beshitah*, a person who deliberately chooses to be mediocre as a matter of principle. But life is not like that. There is no standing still in life, not when it comes to *ruchnius*.

Yaakov Avinu told us, "Behold, the ladder is standing on the ground and its top reaches into the heavens." The commentators see in these words that life is like a ladder. Either you go up, or you go down. You never remain stagnant.

Perhaps we can give this analogy a bit of a contemporary twist. Life is actually like an escalator. A down escalator. Our mission in life is to get to the top. If we walk up slowly, we will be carried down by the motion of the escalator. If we walk up quickly, we will stay in more or less the same place, since the down motion of the escalator and our own upward motion would cancel each other out. If, however, we make a tremendous effort to run up, we can overcome the downward motion and reach the top. That is what life is all about when it comes to matters of *ruchnius*. If you don't make an effort, the escalator will carry you down. There is no standing still in life.

The Midrash tells us that whenever an episode begins with the word *vayeishev*, and he sat, it is a sign of foreboding. Why is this so? The Maharal explains that sitting in one place invites calamity. Jews weren't made to sit still. A

כל זה נכלל בללמדך של המדרש, ללמדך
 שצריך להיות עז כנמר, הזכיה במדרגות
 הנהגה לעזות, התרוממות מעל המדרגה,
 אדם אשר הוא עז בעוונות דקדושה, אבל לא
 יתנו של נמר, רץ אבל לא כרצת הצבי,
 וזו לא כגבורת הארי, קל ולא כנשר, אדם
 עלול להפסיד מדרגות נשגבות לנצח, ואילן
 העומד בדרגה נמוכה הימנו אלא
 שישמש במידות אלו הוא זוכה.

חיים אנו בזמן רציני עד למאוד, המעמד
 של כלל ישראל הלוי בכני תורה, כל העתיד
 של כלל ישראל הלוי בשנים הללו שחיים
 בישיבה, לפי מה שמעמיד בחור את עצמו
 בישיבה, כך יבנה את ביתו לעתיד, עלינו
 לקבוע את עבודתנו למעלה ממצבנו באופן
 של עז כנמר, שהרי באותו מקום ששם מעמיד
 אדם את עבודתו שם נקבע מדרגתו, ועיין
 בחובות הלכות שכתב (שער הבטחון), ומי
 שבוטח בזולת השם, מסיר הא' השגחתו
 מעליו ומניח אותו ביד מי שבטח עליו, כי
 כשם שמעלה את מדרגתו לפי עבודתו, כך
 הוא מוריד את מדרגתו לפי חוסר עבודתו, כי
 מדרגת האדם נקבעת לפי עבודתו.

זה שזכה לכלים, אם היה מתייגע
 בחפילה לסייעתא דשמיא, לכמה מדרגות היה
 זוכה, וגם זה שלא זכה לכלים יש בידו לזכות
 בחלקו של חבירו, אין לנו מושג עד היכן כוח
 התפילה מגעת לפרוץ שערים נעולים, והעיקר
 שאחר כך יתייגע בתורה, ואם אך יוסיפו מעט
 התעוררות ע"י לימוד המוסר בקביעות, מתוך
 הכרה אשר זמן זה ינסוך בו כוחות חדשים
 לעבודה, במצוות שבין אדם לחבירו ובמצוות
 שבין אדם למקום, ע"י תביעה תדירית מעצמו

מבלי למצוא קורת רוח בזויות, מכאלה
 יוצאים האנשים הגדולים.

ואם אמנם קשה היא העבודה של
 התרוממות, אבל הלא על זה אמרו לפום
 צערא אגרא, שעצם הקושי הזה הוא הגורם
 לעליה בדרגות, ואף הקבי"ה כביכול מתפאר
 בנו על כך, כמ"ש חזו בני חביבי שמשחכחין
 מצערא דילהון ועסקין בחרותא דילי, ומכאן
 כמה אהבה בין הקב"ה לישראל גורם כל מי
 שעומד בנסיון, וכמה תיקון גורם זה לכלל
 ישראל לדורי דורות.

תפט משה ספר במדבר אהל 24

פירש"י וז"ל, "והמה בכים", נתעלמה ממנו הלכה, כל הבעל ארמית קנאין פוגעין בו. גענו כולם בכייה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר (שמות לה-ז) "ויטחן עד אשר דק וגו'", וכאן רפו ידיו. אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו, עכ"ל.

מכאן נלמד עד כמה מדוקדקת ההשגחה הפרטית, ולעולם לא נתבטל מה שמגיע לאדם, וכמאמרו של בן עזאי (יומא לה ע"א), בשמך יקראוך ובמקומך יושבוך, ומשלך יתנו לך, אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, ע"כ. ופירש"י וז"ל, בשמך יקראוך, לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחך בשם יקראוך לבא ולשוב במקומך. משלך יתנו לך, כלומר לא משלהם הוא מתנהג אלא מזונות קצובים לך מן השמים, עכ"ל.

ועד כדי כך מופלאה הנהגה זו, שכדי שיגיע אדם למקומו ויקבל את המגיע לו, גם כאשר נראה שבמצב הקיים אין כל אפשרות שהאדם יגיע למקומו הראוי לו, יעשה הקב"ה פלאים כדי שיקבל את שלו - וכדוגמת הרבר המופלא הלזה, שרבן של

He [Ben Azzai] used to say: Do not scorn anyone, and do not dismiss anything; for there is no individual who has not his hour, and there is no thing that has not its place.

Ethics From Sinai - Perek IV, mishnah 3 | 449
R. Bunim

that hour for him now.

For there is no individual who has not his hour, and there is no thing that has not its place.

Two concepts are mentioned in our text — the two qualities or dimensions that bound and determine all existence: time and space. Everything in creation exists within limits. This is the Divine plan: that every person alive, every object extant should have an allotted time and designated place in which to be.

Then if everyone and everything that exists has time and space by Divine decree, in a universe governed by His will, each person, creature and object is automatically due a certain respect. All that exists, the Almighty has seen fit to endow with being, with space and time, with its particular hour and its particular place; let nothing be rejected in disparagement.

28 Rav Wolbe on Chumash

Rashi explains that the worshipers would expose themselves and defecate before the idol. What could possibly be the logic or philosophy behind such worship?

Rav Yitzchak Hutner explained that this ideology is a manifestation of pessimism. It was the worshipers' way of declaring that actions have no real purpose; at the end of the day, everything is worthless. Whether one eats a succulent steak or a gorgeous red apple, the end result is that everything turns into excrement.

Such an outlook is diametrically opposed to the Torah. The Torah teaches us that every action has the ability to build, and nothing goes to waste. Even excrement could be used as fertilizer, as it contains essential life-giving nutrients that help develop a new crop. Everything in this world has a purpose, and nothing is wasted or totally lost.

Bilaam declared (23:10), "Who can count the dust of Yaakov?" Rashi explains that there is no limit to the mitzvos that Bnei Yisrael perform with earth. We are prohibited from plowing a field with an ox and a donkey yoked together, and from planting mixtures of seeds (kilayim). We are commanded to use the ashes of the red heifer to purify those who came in contact with a dead person, and the test of the sotah was performed with a mixture that contained

earth. Bnei Yisrael are able to elevate even something as lowly as dirt, by using it to perform mitzvos, attain purity, and restore harmony to the home of the sotah.

This concept is discussed in Mesilas Yesharim, who writes that kedushah is the ability to transform the mundane into the spiritual. Chazal tell us that giving food and drink to a talmid chacham is tantamount to offering a sacrifice and a wine libation, because a talmid chacham channels every action toward spirituality. Indeed, the mishnah (Mikva'os 9:5) refers to talmidei chachamim as "bana'im" — builders — because they are the true builders of the world.

(Shiurei Chumash, Parashas Balak 25:3)

ישראל שבכוחו העצום עמד כנגד ששים רבוא, ואפילו כנגד שרפי מעלה התייצב איתן כשעלה לקבל התורה, כעת נעלמה ממנו הלכה זו שכל הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, אך ורק כדי שתהיה אפשרות שפינחס יזכה ויטול את הראוי לו.

כמה נלעג ומעורר שחוק הוא האדם המתייגע ועמל במאמצים מרובים להשיג לעצמו מקום ולרכוש עמדה, ואינו יודע כי לחינם כל טרחו, כי מה שראוי לו הרי יגיענו בדרכים מופלאות שתסובב ההשגחה העליונה, ומה שלא ראוי לו, כל מה שיטרח יהיה לחינם וכל מאמציו יהיו לשווא ושלא לצורך. ואדרבה, אם יתייגע במה שאינו מחוייב, כמעט בלתי אפשרי שלא יעשה עוול וצער לזולת, ואולי יגרום לעצמו להפסיד גם את מה שהיה ראוי לו¹³⁵.

אוצרות סני' התורה

הבה נתבונן כמה פלאית היתה העלמה זו, אמרו חז"ל (סוטה יג) שביום פטירתו של משה רבינו "נסתתמו ממנו מעיינות חכמה", וכתב הרמב"ן (דברים לא, ב): "היה זה במעשה נס, שלא ידאג לתת גדולה ליהושע בפניו". הרי לנו, שכדי להשכיח ולהעלים דבר ממשוה רבינו צריך לעשות נס, אי"כ איך יתכן שנעלמה ממנו הלכה?

יתרה מכך, משה רבינו בכוחו העצום כבר עמד כנגד ששים רבוא, ואף כנגד שרפי מעלה התייצב איתן כשעלה לקבל את התורה, ואמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבשיעי מה לילוד אשה בניינו... אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה וכו' (שבת פח), וכעת נעלמה ממנו הלכה?

אלא, אין זה אלא נס מופלא, כדי שיבוא פנחס ויטול את הראוי לו. השכחה שהיתה למשה היתה מכוונת בהשגחה עליונה כדי שפנחס יעלה לגדולה. כאשר נגזר על אדם לעלות לגדולה, גם כאשר נראה שבמצב הקיים אין כל אפשרות שיגיע למקומו הראוי לו, יעשה הקב"ה פלאי פלאים כדי שיקבל את שלו.

והוא לימוד עצום עבורנו. אדם ייגע ועמל במאמצים מרובים להשיג לעצמו עמדה, ואינו יודע כי לחינם כל טרחו, כי מה שראוי לו יגיע לו בדרכים מופלאים שתסובב ההשגחה העליונה. ומה שלא ראוי לו, כל טרחתו ומאמציו יהיו לשווא. ואדרבה, אם יתייגע במה שאינו מחוייב, כמעט בלתי אפשרי שלא יעשה עוול וצער לזולת, ושמא יגרום לעצמו להפסיד גם את מה שהיה ראוי לו.

וכן כתב הרמב"ן (בראשית לו, טו) על הפסוק "וימצאהו איש והנה תועה בשדה", וז"ל: "ויאריך הכתוב בזה... ולהודיענו עוד, כי הגזרה אמת והחריצות שקר, כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם. ולזה נתכוונו רבותינו (ב"ר פד, יד) באמרם כי האישים האלה הם מלאכים, שלא על חינם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום!"

* וזה חיזוק גדול בשבילנו, פעמים רבות תמהים אנו על כל מיני תקרות בחיים שבעקבותיהם

קרו מקרים שאין היינו רוצים שיקרו, ובטוחים אנו שאנו הבאנו את התוצאות הללו, כגון ששכח לומר משהו, או שכח ללכת אל מישוהו, ובעקבות כך הפסיד מקור פרנסה וכדומה, אך מכאן למדנו שאין זה נכון כלל ועיקר, כל הסיבה שמשוה שכח ונעלמה ממנו ההלכה, הכל מכיוון מלמעלה בהשגחה פרטית כדי שפינחס יעלה לגדולה!!

"בשמך יקראוך ובמקומך יושבוך"

השגחת ה' מדוקדקת, ולעולם אדם לא יפסיד מה שמגיע לו, כמאמר בן עזאי (יומא לח). "בשמך יקראוך ובמקומך יושבוך, ומשלך יתנו לך, אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא". פירש רש"י: "בשמך יקראוך" - לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחך בשם יקראוך לבא ולשוב במקומך. "משלך יתנו לך" - כלומר לא משלהם הוא מתנה, אלא מזונות קצובים לך מן השמים. ולמד כן בן עזאי ממעשה של בית גרמו שלא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, ובית אבטינס

ZIMRI: THE IDEOLOGUE

Among the exalted Jews of that generation, only someone truly exceptional and deeply spiritual would have been appointed leader of a tribe. We cannot, therefore, assume that Zimri, prince of the tribe of Shimon, was simply satisfying his desires when he brought the Midianite princess before the people. If this were the case, he would not have acted with such impudence. Zimri could never have hoped to gain the backing of even his fellow tribesmen unless his confrontation with Moshe at least appeared to be an ideological one — a dispute over principles, not a fulfillment of base desires.

We can grasp something of the nature of Zimri's ideological argument when we note the meaning of the names by which the Torah refers to him and to his Midianite mistress, Kozbi the daughter of Tzur. Not only does the Torah make a point of recording their names and those of their fathers, but it calls this prince of Shimon "Zimri," rather than his original name, Shelumiel.

The opening chapter of the book of Bemidbar lists the names of the leaders of Israel's twelve tribes who were to assist Moshe in taking the census of the Jewish people:

These are the names of the men who will assist you: from Reuven, Elitzur the son of Shedei'ur; from Shimon, Shelumiel the son of

Tzurishaddai... These are the representatives of the community [keru'ei ha'eidah], the princes of their ancestral houses and leaders of Israel's thousands.

(Bemidbar 1:5-6, 15)

30 Commenting on the word keru'ei, representatives, the Ba'al HaTurim points out that in the Torah it is written with a shortened vav to indicate that one of these community representatives was lacking in the righteousness all the others possessed. This representative, the Ba'al HaTurim explains, was Shelumiel, the prince of Shimon, whom the Torah later calls "Zimri the son of Salu."

The name Shelumiel means "God is my sheleimus, perfection." Ideologically, Shelumiel believed in the ultimate worldwide unity of man's relationship with God. He could not accept that mankind could reach a state of perfection as long as there remained religious differences between nations. This is the reason he brought his Midianite mistress before the entire Jewish nation: to proclaim that through such intermarriage they could raise the gentiles to the spiritual level of the Jews and that through the eradication of religious differences all mankind could become God's "chosen people."

In his own way, Bilam, too, sought to eliminate the Jewish people's distinctive separateness. Bilam failed; unable to destroy their chosenness by means of his curses, he had been obliged to praise the Jews as "a nation dwelling alone...not counting itself among other nations."

Yet overcoming Bilam's plot was only half the battle. The Jewish people's unique relationship with God — which remained intact despite the evil machinations of an external enemy — was now being challenged from within. The value of their uniqueness was being challenged by none other than the leader of one of their tribes.

When Kozbi led a delegation of Midianite and Moabite women into the Jewish encampment to "befriend" the men of Israel, Shelumiel saw it as a fortuitous opportunity to verify his ideological beliefs. However, the Torah calls her "Kozbi," because the fondness she showed the Jewish people was no more than kazav, a lie. Moreover, the Torah calls him "Zimri" because, despite Shelumiel's yearning for sheleimus, his

misguided ideals would have lead only to zamar, a "cutting off" of the Jewish people from God.

"ולפי שנתעצל... לא ידע איש את קבורתו"

"ולפי שנתעצל" אע"פ שחטא בנות מואב בכלל, ומעשה זמרי כפרט, גרם לקושי עצום למשה רבינו להגיב ולפעול, כפי המשל שאמרו חז"ל מכת המלך, כינו חז"ל את התנהגותו של משה בכיטוי חריף "נתעצל". ולכן נענש "ולא ידע איש את קבורתו" (דברים לד.), מידה כנגד מידה מכיון שנעלמה ממנו ההלכה לכן נעלם מקום קברו, ומה העונש בכך? ההסבר הוא שקברו של אדם מזכיר אותו, היות "ולא ידע איש את קבורתו" זה חסרון בזכירת עם ישראל את משה, וזהו עונשו מידה כנגד מידה על שכחת ההלכה של "קנאים פוגעים בו".

קבר מקרב את הנפטר לעומדים לידו

וא"ת הרי זכרונו של משה חי וקיים בתוך עם ישראל כל יום ויום בכל זמן, כי כאשר לומדים את הפסוק 'ידבר ה' אל משה לאמר, ועוד פסוקים רבים אחרים בהם נכתב שמו של משה מיד נזכרים בו. ומה חסר בזכירתו מכך שלא נודע מקום קבורתו? אלא שעל אף שזוכרים את משה בשנת הלימוד. המקום בו טמון גופו של אדם, מזכיר למי שעומד לידו את הנפטר באופן מוחשי, והוא מרגיש שהמת קרוב אליו. כי חשים שהנפטר הוזה שהתהלך בין האנשים שוכב כאן בסמוך. נדגים את הדבר: כאשר אנו לומדים בספר "משנה תורה" להרמב"ם, מקשים עליו ומיישבים את דבריו הוא בעינינו דבר מופשט - ספר בלבד ואיננו מודעים לדמות שחיברה את הספר. אבל כאשר מגיעים למקום מנוחתו בטבריה ועומדים לידו, מרגישים שהוא אינו ספר גרידא, אלא היה בשר ודם איש חי רב פעלים, וסמוך למקום עמידתנו נחים עצמותיו, הרגשה זו מביאה להתעוררות גדולה ומקרבת אותנו אליו.

כך אילן היינו יודעים את מקום קבורת משה, והיינו עומדים ליד ציונו, היה זה דבר מרגש מאד לדעת שכאן טמון "משה איש האלוקים"... מחציו ולמטה 'איש', מחציו ולמעלה 'האלוקים' (דב"ד יא,ד), שהיה ילוד אשה ככל מי שניצב ליד קברו, וזכה בעמלו להגיע למדרגה העליונה ביותר עלי אדמות. הרגשה הזו מקרבת אותנו אל משה, ומעוררת בנו את השאיפה ללכת בדרכיו. לו היינו יודעים את מקום מנוחת משה, לא היה אדם מישראל שלא היה עולה לקברו, כדי לחוש קרוב אליו. ואת הזכרון המיוחד הזה, השי"ת מנע ממשה רבינו לדורי דורות, כעונש מידה כנגד מידה על הפגם שנתעלמה ממנו ההלכה.

אמונת פינחס עתיך קעא

חמורים. עיין מאמר הפסיעות להרי חיים ויטאל ותמצא שם לשון זה. כי הנזכר בתורה אינם לבד כפשוטן אלא יש בהם סודות נפלאות. כי שלומיאל זה בא לתקן חטאו של אדה"ר שבא נחש על חוה וקא על דינה אמו וכי. עכלה"ק. ועיין שם עוד שממשיך בהפלגת גדולת זמרי על דרך הסוד. וכבר מצינו בגאונים ארץ מוסדות דור ודור שלא חששו ולימדו זכות על זמרי, הלא בספריהם. הגה"ק הרבי ר' יונתן בספרו תפארת יונתן פ' פנחס. הגה"ק ר' דוד טעוועל בספרו נפש דוד, פ' פנחס, הגה"ק מהר"י מאיזביץ בספרו מי השילוח פ' פנחס, והגה"ק מהר"י מסאטמאר בספרו דברי יואל פ' פנחס (דף קס"ז).

אך לאידך גיסא, צריכים להבין מה היתה כוונתו של זמרי שהוא שלומיאל בן צורישידי ונתמנה להיות נשיא ע"פ הדיבור, וגם ה"י בנו של שמעון והוא ה"י משבעים נפש שירדו למצרים והתוה"ק העידה עליה ועל כיוצא בו, שבעים נפש לשון יחיד שכולם

עובדים לאלקים אחד, ואיך נתחמץ כל כך וירד פלאים עד שעשה מה שעשה.

ואקדים כמה שאיחא בילקוט ראובני בשם הרמ"ע מפאנו ז"ל שרבי עקיבא ע"ה ה"י גלגול זמרי ואשת טורנוסרופוס היתה גלגול זמרי ומצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר. ולכן ה"י עונשו של רבי עקיבא שטרקו את כשרו במסרוקת של ברזל מפני שאיחא בגמרא שזמרי תפס את כובי בבלורית והכניסה לבית מדרשו של משה ואמר לו זו אסורה או מותרת, ואת"ל אסורה, בת יתרו מי התייר לך (טה"פ"ב). ומפני שתפסה בשערות של בלורית לכן נענש במסרוקות של ברזל, כי במסרק מסרקין את השערות, ע"כ.

ונראה להעיר, כיון שע"י זמרי היו המחטים במגפה ארבעה ועשרים אלף, משויה מתו תלמידי ר"ע שהם ככניו כ"ד אלף.

וקשה לי, וכי משום שתפסה בבלורית כך נענש, הלא עשה דבר חמור יותר וקם ל"י בדר"מ. ומה איכפת לי באיזה מקום תפסה ומה הוסיף פשע ודוק בבלורית אשר משום זה יענש מדה כני"מ.

והנראה בזה בעוה"י שזמרי ה"י אדם גדול וכיון לענין נשגב. כי איחא בשם הארז"ל בטעם שלמה המלך שנשא את בת פרעה וכל בנות מלכים אשר נשא, כי כונתו היתה להכניס תחת כנפי השכינה. והואיל והן בנות מלכים ושורשם גדול, והם כבית יד וכבית אחיזה לכל האומה, כי מחמת חשיבותן נשמתן כוללת את כל האומה, ולכן אם הן נשואות לו והוא מושל עליהן כל האומה נגדרת אחריהן להיות תחת השפעת שלמה. ואם הן היו מתגירות באמת ה"י שלמה המלך מצליח לתקן עולם במלכות שר"י, וה"י תיכף עולם התיקון. ולכן נשא את בת פרעה דוקא ביום חינוך ביה"מ"ק, שאותו היום גדול בקדושה ויש לו סיוע מקדושת היום. אך לא איסתייע מילתא, ולהיפך גרם לחורבן ביהמ"ק שחורבנו נגזר ביום חינוכו, ונשיו הטו את לבכו. ע"כ מהארז"ל ומהמפרשים.

ונראה לי שגם זאת היתה כונת זמרי, ורצה להביא לימות המשיח ע"י שאיש גדול כמוהו יקח את בת מלך מדין, כי שורש מדין ה"י גדול מאד. ה"י חזינון שגם יתרו ולהבדיל בלעם ה"י ממדין, ואחר נפילת האמורי והבשן היתה היא חשוכה מכל הממלכות. ועכ"פ רצה להתחיל מגמה ולסיים בכל הממלכות כמו שעשה שלמה. והוא מה שכתוב, ויקרב אל אחיו את המדינית, כלומר, שרצה לקרב אותה ליהדות אל אחיו, ולא כתיב שהוא קרב. את עצמו אל המדינית, וממילא תתי' היא לבית יד ולבית אחיזה לכל אומתה ואפשר לכל העולם. רק טעה בזה שלא היתה גירותה בשלימות, שה"י עדיין נשאר בה קצת שמץ של ע"ז שלא הוטרדה ממנה. ואצל יפת תואר כתיב וגילחה את ראשה ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, ודרשו חז"ל שתכבה על ע"ז שמתפרשת ממנה. ודרכי עובדי ע"ז להניח בלורית כמבואר במ"י ע"ז, ואפשר שעל זה הקפידה תורה וגילחה את ראשה ולא תשאיר בלורית לע"ז.

וזמרי מחמת רוב חשקו לקרב את ימי המשיח, מיהר והתייש מעשהו ולא המתין עד שתפרש מע"ז ככל הצורך ותפסה בבלורית. כלומר, כשעדיין ה"י בה שורר מע"ז התלוי בשערות הראש. ויש כאן מליצה, שכבר הוטרדה מע"ז בעצם אבל עדיין חסר שלמות כמו דבר התלוי בשערות שאינן אלא נימות דקות, ומ"מ עדיין נשאר בה כחוט השערה של ע"ז. ודרשינן את הטפל לבשרה, אלו שערות הראש, והן רק טפלות ומ"מ מעכבות.

והואיל והיתה כונתו כשרה שמתו מלאכי השרת לקראתו, שה"י הוא עסוק בחייון העולם וגם מלאה"ש מחכים ומצפים לזה. אבל הוא מיהר א"ע ועדיין ה"י מחוסר זמן מה עד שתתגייר בכל לב ולהסיר הבלורית. ואם ה"י המתין ה"י באמת מצליח, ולו כל חמדת ישראל. ופינתם זה אליהו שהוא ה"י מוכן מצד נפשו להיות מבשר הגאולה, הוא הרגיש יותר מאחר כי אין נפשו מרננת לטראט מעשה קירוב הגאולה של זמרי, ועדיין אינו מרגיש אור הגאולה, להיות הוא מבשר טוב משמיע ישועה. ודוקא הוא ה"י קריינא דאיגרתא לקנא קנאת ד' לעשות נקמה

בזמרי. כי אדרבה מחמת שאין הגיורת כתיקונה, נמצא שזרע ישראל יוצא חוץ למחיצתו. להתערב בגויים ח"ו והוא גלות ממש היפך הגאולה שהיא קיבוץ הפזורים מבין הגויים, והוא מרחיק את הגאולה. כי ענין זה הוא דוגמא לישראל בין האומות עד ששם ישראל נשכח מהם כי הולד גוי.

אבל הואיל וכונת זמרי היתה רצוי לגייר גרים, לפיכך נתקן הוא ע"י שבא בגלגול כרבי עקיבא שה"י בעצמו בן גרים. וזאת היתה תשוקתו של זמרי להוסיף מחול על הקודש, ומשורש זה יצא רבי עקיבא שדרש את התגים שהם תוספת על האות של תורה. ומה שלא הצליח זמרי לגייר כובי, הצליח ר"ע לגייר כשבאה בגלגול באשת טורנוסרופוס גיורת גמור, ואותן מצעות הציעה בהיתר. ומסתמא היתה אשה גדולה שה"י אשת טורנוסרופוס היתה מקדמת דנא, והוא ה"י המושל בכל ארץ ישראל, ובודאי נעשו תיקונים עצומים ע"י, ואכמ"ל.

וכשהקריב זמרי את כובי היתה כונתו כולה לשמים ולא נענש רק על זה שתפסה בבלורית, כלומר, שיהדותה היתה עדיין מחוסר זמן. ולכן כשנענש על זה בגלגול, לא נענש רק על הבלורית ולא על עצם המעשה.

ופינתם נתברר באותו פרק שהוא מבשר הגאולה, שה"י הוא קריינא דאיגרתא, ורק הוא הרגיש שלא הגיעה עדיין זמן הגאולה וקינא על זה שלא תתרוק הגאולה עוד יותר, כנ"ל. ולכן זכה באותו פרק שיכריזו עליו שהוא מבשר הגאולה, כדאיתא בתרגום יב"ע ע"כ הנני נותן לו את כריתי שלום, לה"י מלאך קיימא למבשרא גאולתא בסוף יומיא. ועל שקינא על זה שלא יכנס הקודש לתוך החול, לכן זכה שהוא יכנס לתוך הקודש שנהיתה לו ברית כהונת עולם. ומיום שהוקם המקדש בימי שלמה, היו רק ממנו כהנים גדולים הנכנסים לפני ולפנים במקום הקודש, מבני צדוק הכהן מזרע פינתם.

לפניו נעבוד ♦ וזעיר קא

ובהקדים אציע דברי ספה"ק אגרא דכלה, שכונת הזונים אחר בנות מואב היתה לשם שמים להביא לימות המשיח, כי הם ידעו שיש ניצוץ של נשמת המלך המשיח בתוך בנות מואב, וכונתם היתה להוציא יקר מזולל ולקרב ביאת המשיח. אולם, אחרי אשר כבר חטאו בכנות מואב, נתגברה מחמת זה הס"א ונתפתו אחרי בנות מדין. ולכן תמצא שאחר מעשה זו לא נזכרו בנות מואב כלום רק בנות מדין, עכתה"ק.

ואפשר לומר עפ"י יסודתו ה"י רב בשינוי זה, שמעולם לא היו שם בנות מואב כלל, ותחילת החטא היתה בכנות מדין. רק שבלעם צוה להם שיחליפו וישנו כסות ולשוון כדרך שעשה הכנעני מלך עיר, וכנ"י יסברו שהן מואביות ויבואו אליהן בכונה להוליד נשמת דוד, ומחמת שחשש בלעם שיוכלו באמת להוליד נשמת המלך המשיח באופן זה, התחכם ולא הניח לבנות מואב לפתוח את ישראל רק בנות מדין דווקא אשר התחפשו כבדי בנות מואב, ואז ימצא ידו להחטיא את ישראל ע"י מצוה הבא בעבירה, ולא יצטרך לחשוש אולי יגרום לקירוב ימות המשיח כנ"ל. אבל עכ"פ כונתם היתה לש"ש.

ויוסבר בס"ד עם הקדמה הנ"ל, שבאמת היתה כונת ישראל לטובה לקרב את המשיח, רק שהיתה מצוה הבאה בעבירה. ולפעמים יש עבירה לשמה כדאיתא בהוריות (י). ומבואר בספר נפש החיים כי עבירה לשמה היתה מותרת רק קודם מתן תורה כמו יעקב שנשא שתי אחיות וכדומה, וגם לאחר מתן תורה באופנים היוצאים מן הכלל. והיכא שאין עבירה לשמה מותרת אז אסורה משום מצוה הבאה בעבירה. ובאמת ה"י אסור לבני" להתקרב אל בנות מואב אפי' אם כונתם לטובה כאשר יתבאר בעוה"י לקמן. נמצא שאע"פ שהיתה הכונה רצוי אבל המעשה היתה בלי רצוי.

וזהו הענין של פער, כי עבודת הפעור היא מעשה מגונה והעובדים לבעל פער סברו שאע"פ שאין המעשה רצוי, מ"מ יש מציאות שיתרצה האלהים במעשה מגונה היכא שהכונה היא טובה. ועי"ז נמשכו לחדש עבודה כזו להראות שמעשה מגונה יכולה להיות עבודת לאלהים כי הכל הולך אחר הברונה. ומה שנחלשלה ע"ז של בעל פער.

וכונתם היתה למצוה ומ"מ מעשיהם היו מגונים לזה פנו לע"ז של פער המצדקת מעשים מגונים בזמן שהכונה טובה, וזה נמשך להם מהמצוה הבאה בעבירה הקודמת. ולכן תמצא, בע"ל פער"י בגימ' המלך המשיח, כי כל כונתם חטא זה היתה תוצאה מכונה טובה לקרב הימים אשר בן ישי חי. וכן הוא נקרא ברמב"ם סוף ה"ל מלכים - "המלך המשיח אשר יעמור".

וכי אני אביא את המשיח?! אולי אני יכול להוסיף משהו לרפואת איזה חולה, או לזכות לקבל את הכסף שאני צריך, אבל האם אני - האדם הפשוט - יכול להביא את המשיח?! האם תפילותי יכולים לקרב את הגאולה? קשה לנו להאמין.

אנחנו רואים רק מה שקורה בעולם שלנו, ולכן שוכחים מכל מה שאנחנו פועלים בשמים.

לדוגמה: כאשר אנחנו מבקשים "ולירושלים עירך ברחמים תשוב", בודאי הפירוש הפשוט הוא לבנין ירושלים עיר הקודש כשמישיח יבא בב"א. אבל יש גם ירושלים של מעלה, ובית המקדש של מעלה, וכל פעם שאנחנו אומרים "ולירושלים עירך" תפילותינו פועלת לבנין ירושלים של מעלה, עוד לבינה, ועוד שורה - הכל לפי ערך תפילותינו. לו היינו רואים זאת בעינינו כמה היינו מכוונים ומתחננים באמרנו "ולירושלים עירך ברחמים תשוב".

בשעת תפילת "תקע בשופר גדול לחרותנו", הראיה המצומצמת שלנו גורמת לנו להרגיש: הרי כבר ביקשתי כל כך הרבה פעמים "תקע בשופר גדול" ולא שמעתי אפילו קול יבבה אחת משופרו של הקב"ה. אבל לו היינו רואים את מה שנעשה במרומים כל פעם שנשמעת שם תפילת "תקע בשופר גדול" - איך זוהו משפיע בכל העולמות ובאמת מקרבת את הגאולה, לא היה כ"כ קשה לנו לכוון.